

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z HISTORII

ZAKRES PODSTAWOWY	ZAKRES ROZSZERZONY
I Historia jako nauka. Uczeń:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. definiuje podstawowe pojęcia (prehistoria, historia, historiografia, źródło historyczne); 2. rozpoznaje rodzaje źródeł historycznych; 3. przedstawia periodyzację dziejów powszechnych i ojczystych. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. charakteryzuje nauki pomocnicze historii; 2. wyjaśnia zasady krytycznej analizy i interpretacji różnych rodzajów źródeł historycznych; 3. analizuje różne oceny historiografii, dotyczące dziejów ojczystych i powszechnych.
II Pradzieje i historia starożytnego Wschodu. Uczeń:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. wyjaśnia zagadnienie rewolucji neolitycznej; 2. porównuje uwarunkowania geograficzne rozwoju cywilizacji na Bliskim i Dalekim Wschodzie; 3. charakteryzuje organizację państw i strukturę społeczeństw w cywilizacjach starożytnego Bliskiego Wschodu; 4. rozpoznaje najważniejsze osiągnięcia kulturowe starożytnych cywilizacji Bliskiego i Dalekiego Wschodu; 5. charakteryzuje wierzenia ludów tworzących cywilizacje starożytnego Bliskiego i Dalekiego Wschodu, z uwzględnieniem judaizmu. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. charakteryzuje pradzieje ludzkości z podziałem na epoki; 2. charakteryzuje organizację państw i strukturę społeczeństw w cywilizacjach starożytnego Dalekiego Wschodu; 3. porównuje systemy prawne i etyczne cywilizacji starożytnego Bliskiego i Dalekiego Wschodu.
III Świat starożytnych Greków. Uczeń:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. charakteryzuje geograficzne warunki ukształtowania się cywilizacji greckiej; 2. porównuje organizację społeczeństwa Aten i Sparty oraz formy ustrojowe greckich polis; 3. opisuje różne formy ekspansji w świecie greckim (kolonizację grecką i fenicką, wojny grecko-perskie i ekspansję Aleksandra Macedońskiego); 4. charakteryzuje religię starożytnych Greków; 5. rozpoznaje osiągnięcia kulturowe starożytnych Greków. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. porównuje geograficzne uwarunkowania narodzin cywilizacji starożytnego Wschodu i Grecji; 2. charakteryzuje kulturę kreteńską i mykeńską; 3. ocenia funkcjonowanie demokracji w Atenach czasów Peryklesa; 4. opisuje państwo Aleksandra Macedońskiego; 5. wyjaśnia specyfikę kultury hellenistycznej.
IV Społeczeństwo, życie polityczne i kultura starożytnego Rzymu. Uczeń:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. charakteryzuje przemiany ustrojowe i społeczne (w tym problem niewolnictwa) w państwie rzymskim doby republiki oraz cesarstwa, z uwzględnieniem roli Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta; 2. omawia charakter ekspansji rzymskiej i wyjaśnia ideę imperium rzymskiego; 3. charakteryzuje wierzenia religijne starożytnych Rzymian; 4. wyjaśnia genezę chrześcijaństwa i zmiany sytuacji chrześcijan w państwie rzymskim; 5. wyjaśnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku państwa rzymskiego; 6. rozpoznaje osiągnięcia kulturowe starożytnych Rzymian. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. omawia początki Rzymu, z uwzględnieniem kultury Etrusków; 2. charakteryzuje organizację armii oraz etapy ekspansji rzymskiej; 3. rozpoznaje dziedzictwo antyku grecko-rzymskiego we współczesnym świecie; 4. wyjaśnia pojęcia <i>obywatel</i> i <i>obywatelstwo</i> w polis ateńskiej i republikańskim Rzymie oraz wyjaśnia recepcję antycznego pojęcia <i>obywatel</i> w późniejszych epokach.
V Bizancjum i świat islamu. Uczeń:	

<ol style="list-style-type: none"> 1. lokalizuje w czasie i przestrzeni cesarstwo bizantyjskie i charakteryzuje jego osiągnięcia w zakresie kultury; 2. wyjaśnia genezę islamu i charakteryzuje główne zasady tej religii; 3. przedstawia główne kierunki ekspansji arabskiej; 4. opisuje charakterystyczne cechy kultury arabskiej i rozpoznaje jej najważniejsze osiągnięcia. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. opisuje charakterystyczne cechy bizantyjskiego systemu politycznego; 2. charakteryzuje etapy ekspansji Arabów i ocenia ich politykę wobec ludności podbitej; 3. wyjaśnia wpływ cywilizacji islamskiej na cywilizację łacińską i bizantyjską.
<p>VI Europa wczesnego średniowiecza. Uczeń:</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. opisuje zasięg terytorialny, organizację władzy, gospodarkę i kulturę państwa Franków, ze szczególnym uwzględnieniem polityki Karola Wielkiego; 2. charakteryzuje ideę cesarstwa karolińskiego i porównuje ją z ideą cesarstwa Ottonów; 3. opisuje proces tworzenia się państw w Europie, z uwzględnieniem ich chrystianizacji. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. opisuje wierzenia i organizację społeczną Słowian; 2. opisuje proces powstawania pierwszych państw w Europie Środkowo-Wschodniej z uwzględnieniem wpływu cywilizacji łacińskiej i bizantyjskiej; 3. charakteryzuje kierunki ekspansji Normanów i ocenia jej skutki; 4. ocenia znaczenie renesansu karolińskiego dla rozwoju kultury europejskiej.
<p>VII Europa w okresie krucjat. Uczeń:</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. wyjaśnia ideowe i polityczne przyczyny, a także charakter rywalizacji papieżstwa z cesarstwem o zwierzchnictwo nad średniowieczną Europą; 2. charakteryzuje polityczne, społeczno-gospodarcze i religijne uwarunkowania wypraw krzyżowych do Ziemi Świętej i rekonkwisty oraz przedstawia ich skutki. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. wyjaśnia przyczyny rozłamu w Kościele w XI w.; 2. charakteryzuje i ocenia rolę zakonów w średniowiecznej Europie; 3. opisuje kierunki, charakter oraz konsekwencje najazdów mongolskich dla Europy.
<p>VIII Gospodarcze i społeczne realia średniowiecznej Europy. Uczeń:</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. charakteryzuje funkcjonowanie władzy, struktur społecznych i gospodarki w systemie feudalnym; 2. opisuje charakterystyczne przejawy ożywienia społeczno-gospodarczego w Europie XI–XIII w.; 3. charakteryzuje realia życia codziennego w średniowiecznym mieście i wsi. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. opisuje formy produkcji i handlu w średniowieczu; 2. charakteryzuje genezę, rozwój i rolę średniowiecznych miast, z uwzględnieniem miejskich republik kupieckich.
<p>IX Polska w okresie wczesnopiastowskim. Uczeń:</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. wyjaśnia uwarunkowania narodzin państwa polskiego i jego chrystianizacji, z uwzględnieniem roli Mieszka I i Bolesława Chrobrego; 2. opisuje zmiany terytorialne państwa polskiego w X–XII w.; 3. rozpoznaje tendencje centralistyczne i decentralistyczne w życiu politycznym państwa polskiego w X–XII w.; 4. zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy w X–XII w. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. przedstawia geografii plemienną Polski przedpiastowskiej; 2. charakteryzuje organizację państwa wczesnopiastowskiego; 3. dokonuje bilansu panowania władców piastowskich (do 1138 r.); 4. charakteryzuje spór Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem.
<p>X Polska w okresie rozbitcia dzielnicowego. Uczeń:</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. wyjaśnia przyczyny polityczne i społeczno-gospodarcze oraz następstwa rozbitcia dzielnicowego; 2. przedstawia nowe zagrożenia zewnętrzne (Marchia Brandenburska, Zakon Krzyżacki, Mongołowie); 3. opisuje przemiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich oraz ocenia społeczno-kulturowe skutki kolonizacji na prawie niemieckim; 4. charakteryzuje proces przezwyciężenia rozbitcia politycznego ziem polskich, ze wskazaniem na rolę władców i Kościoła; 5. zestawia najważniejsze wydarzenia z okresu 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. charakteryzuje przebieg walk o tron senioralny w kontekście postanowień tzw. testamentu Bolesława Krzywoustego; 2. porównuje zasady kolonizacji na prawie polskim i na prawie niemieckim; 3. charakteryzuje proces formowania się społeczeństwa stanowego w Polsce.

rozbicia dzielnicowego i dziejów Europy.	
XI Europa późnego średniowiecza. Uczeń:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. charakteryzuje przemiany społeczne i gospodarcze w Europie w późnym średniowieczu; 2. opisuje zmiany na mapie politycznej Europy w XIV–XV w.; 3. charakteryzuje następstwa upadku cesarstwa bizantyjskiego i ekspansji tureckiej dla Europy. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. wyjaśnia przyczyny kryzysu idei władzy uniwersalnej w Europie późnego średniowiecza; 2. charakteryzuje kryzysy polityczne, społeczne i religijne późnego średniowiecza; 3. opisuje i wyjaśnia proces powstawania monarchii stanowych w Europie.
XII Polska w XIV–XV w. Uczeń:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. opisuje proces zjednoczeniowy i rozwój terytorialny państwa polskiego w XIV–XV w.; 2. charakteryzuje rozwój monarchii stanowej w Polsce, uwzględniając strukturę społeczeństwa polskiego w późnym średniowieczu i rozwój przywilejów szlacheckich; 3. wyjaśnia międzynarodowe i wewnętrzne uwarunkowania związków Polski z Węgrami i Litwą w XIV–XV w.; 4. charakteryzuje i ocenia stosunki polsko-krzyżackie na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i kulturowej; 5. zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy w XIV–XV w. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ocenia znaczenie unii polsko-litewskiej z perspektywy obu narodów; 2. rozpoznaje przejawy wielokulturowości na ziemiach polskich w XIV–XV w., z uwzględnieniem stosunku Kazimierza Wielkiego do diaspory żydowskiej; 3. wyjaśnia wpływ rozwoju przywilejów szlacheckich na sytuację gospodarczą państwa; 4. dokonuje bilansu panowania władców panujących w Polsce w XIV i XV w.; 5. ocenia politykę dynastyczną Jagiellonów w XV w.
XIII Kultura średniowiecza. Uczeń:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. wyjaśnia uniwersalny charakter kultury średniowiecza, wskazując na wyjątkową rolę chrześcijaństwa; 2. rozpoznaje dokonania okresu średniowiecza w dziedzinie kultury, z uwzględnieniem dorobku polskiego średniowiecza; 3. określa znaczenie chrześcijaństwa w obrządku łacińskim dla rozwoju kultury polskiej; 4. charakteryzuje sztukę romańską i gotycką. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. opisuje rolę uniwersytetów i ich organizację oraz wyjaśnia przyczyny trwałości idei uniwersyteckiej; 2. charakteryzuje przemiany życia religijnego w okresie średniowiecza; 3. określa znaczenie włączenia ziem polskich do cywilizacyjnego kręgu świata zachodniego (łacińskiego).
XIV Odkrycia geograficzne i europejski kolonializm doby nowożytnej. Uczeń:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. charakteryzuje przyczyny i przebieg wypraw odkrywczych; 2. opisuje udział poszczególnych państw europejskich w podziale Nowego Świata w XVI–XVIII w.; 3. wyjaśnia wpływ wielkich odkryć geograficznych na społeczeństwo, gospodarkę i kulturę Europy oraz obszarów pozaeuropejskich 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. charakteryzuje cywilizacje prekolumbijskie; 2. przedstawia proces rozrostu posiadłości kolonialnych państw europejskich w XVI–XVIII w.
XV Czasy renesansu. Uczeń:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. wyjaśnia główne prądy ideowe epoki; 2. rozpoznaje dokonania twórców renesansowych w dziedzinie kultury; 3. charakteryzuje sztukę renesansową. 	
XVI Reformacja i jej skutki. Uczeń:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. wyjaśnia religijne, polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania i następstwa reformacji, opisując jej główne nurty i postaci; 2. wyjaśnia rolę soboru trydenckiego i opisuje różne aspekty reformy Kościoła katolickiego; 3. opisuje mapę polityczną i wyznaniową Europy w XVI w. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. porównuje najważniejsze wyznania protestanckie; 2. przedstawia i ocenia kontrreformacyjne działania Kościoła katolickiego; 3. wyjaśnia wpływ reformacji i kontrreformacji na kulturę; 4. charakteryzuje najważniejsze wojny religijne.
XVII Europa w XVI–XVII w. Uczeń:	

<ol style="list-style-type: none"> 1. przedstawia drogę do nowego modelu monarchii europejskich w epoce nowożytnej, z uwzględnieniem charakterystyki i oceny absolutyzmu francuskiego; 2. charakteryzuje konflikty polityczne w Europie, z uwzględnieniem ekspansji tureckiej i charakteru wojny trzydziestoletniej; 3. wyjaśnia genezę i opisuje następstwa rewolucji angielskich; 4. opisuje przemiany w kulturze europejskiej w XVII w. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. opisuje proces kształtowania się państwa moskiewskiego/rosyjskiego w XVI–XVII w.; 2. porównuje ewolucję ustroju Francji i Anglii w XVII w.; 3. charakteryzuje przemiany kapitalistyczne w życiu gospodarczym Europy Zachodniej XVI–XVII w.; 4. charakteryzuje sztukę barokową.
<p>XVIII Państwo polsko-litewskie w czasach ostatnich Jagiellonów. Uczeń:</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. opisuje zmiany terytorialne państwa polsko-litewskiego i charakteryzuje jego stosunki z sąsiadami w XVI w.; 2. wyjaśnia funkcjonowanie najważniejszych instytucji życia politycznego w XVI-wiecznej Polsce i ocenia funkcjonowanie demokracji szlacheckiej; 3. omawia polską specyfikę w zakresie rozwiązań ustrojowych, struktury społecznej i modelu życia gospodarczego (gospodarka folwarczno-pańszczyźniana) na tle europejskim; 4. przedstawia sytuację wyznaniową na ziemiach państwa polsko-litewskiego w XVI w. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ocenia rozwiązanie problemu państw zakonnych w Prusach i Inflantach; 2. charakteryzuje ruch egzekucyjny szlachty (wskazując przedstawicieli) i ocenia jego znaczenie dla rozwoju parlamentaryzmu w państwie polsko-litewskim; 3. charakteryzuje stosunki wewnętrzne w Koronie i na Litwie, uwzględniając rozwarstwienie stanu szlacheckiego; 4. charakteryzuje główne nurty reformacji w państwie polsko-litewskim; 5. ocenia sytuację gospodarczą państwa ostatnich Jagiellonów.
<p>XIX Powstanie Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Uczeń:</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. wyjaśnia przyczyny, okoliczności i następstwa zawarcia unii realnej pomiędzy Koroną a Litwą; 2. charakteryzuje ustrój Rzeczypospolitej Obojga Narodów w świetle postanowień unii lubelskiej; 3. opisuje strukturę terytorialną i ludnościową Rzeczypospolitej Obojga Narodów; 4. wyjaśnia prawne i kulturowe podstawy tolerancji religijnej na ziemiach Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVI w. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ocenia kulturową rolę Polski w przeniesieniu wzorców cywilizacji zachodniej na obszary ruskie i litewskie; 2. charakteryzuje działania kontrreformacyjne ze strony Kościoła katolickiego i władz państwowych.
<p>XX Pierwsze wolne elekcje i ich następstwa. Uczeń:</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. opisuje okoliczności, zasady, przebieg i następstwa pierwszych wolnych elekcji; 2. charakteryzuje działania Stefana Batorego w zakresie polityki wewnętrznej i zagranicznej; 3. zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów państwa polsko-litewskiego w XVI w. z wydarzeniami europejskimi. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ocenia polityczną rolę wybitnych postaci okresu pierwszych wolnych elekcji; 2. charakteryzuje sytuację wewnętrzną i międzynarodową Rzeczypospolitej na początku panowania Zygmunta III Wazy.
<p>XXI Renesans w Polsce. Uczeń:</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. ocenia dorobek polskiej myśli politycznej doby renesansu; 2. rozpoznaje dokonania twórców polskiego odrodzenia w dziedzinie kultury. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. analizuje i interpretuje fragmenty dzieł pisarzy politycznych polskiego odrodzenia; 2. ocenia wpływ reformacji i kontrreformacji na rozwój kultury w Rzeczypospolitej Obojga Narodów; 3. charakteryzuje związki renesansu polskiego z europejskim.
<p>XXII Polityka wewnętrzna i zagraniczna Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w. Uczeń:</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. omawia konflikty wewnętrzne i zewnętrzne Rzeczypospolitej Obojga Narodów w okresie 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p>

<p>panowania Wazów;</p> <ol style="list-style-type: none"> opisuje sytuację wewnętrzną i położenie międzynarodowe Rzeczypospolitej Obojga Narodów w latach 1669–1696; ocenia znaczenie bitwy pod Wiedniem dla losów Rzeczypospolitej Obojga Narodów i Europy; charakteryzuje zmiany granic Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w.; zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Rzeczypospolitej Obojga Narodów i Europy i świata w XVII w. 	<ol style="list-style-type: none"> wyjaśnia wewnętrzne i międzynarodowe uwarunkowania XVII-wiecznych konfliktów Rzeczypospolitej Obojga Narodów; przedstawia przebieg wojen toczonych przez Rzeczpospolitą Obojga Narodów w XVII w., z uwzględnieniem roli wybitnych dowódców i polityków, w tym: Stanisława Żółkiewskiego, Jana Karola Chodkiewicza, Stefana Czarnieckiego, Jana III Sobieskiego.
<p>XXIII Ustrój, społeczeństwo i kultura Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w. Uczeń:</p>	
<ol style="list-style-type: none"> opisuje proces oligarchizacji życia politycznego Rzeczypospolitej Obojga Narodów, uwzględniając wpływy obce, liberum veto i rokosze; wyjaśnia przyczyny kryzysów wewnętrznych oraz załamania gospodarczego Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w.; ocenia polską specyfikę w zakresie rozwiązań ustrojowych, struktury społecznej i modelu życia gospodarczego na tle europejskim w XVII w.; rozpoznaje dokonania twórców epoki baroku powstałe na terytorium Rzeczypospolitej Obojga Narodów. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> charakteryzuje udział poszczególnych stanów w życiu gospodarczym Rzeczypospolitej Obojga Narodów; opisuje i ocenia projekty wzmocnienia władzy królewskiej w Rzeczypospolitej Obojga Narodów, w tym: Piotra Skargi, Jana Kazimierza; charakteryzuje cechy sztuki barokowej i opisuje sarmatyzm jako ideologię i styl życia szlachty w Rzeczypospolitej Obojga Narodów.
<p>XXIV Europa w dobie oświecenia. Uczeń:</p>	
<ol style="list-style-type: none"> charakteryzuje postęp techniczny i przemiany kapitalistyczne w Europie Zachodniej; wyjaśnia główne idee oświecenia i rozpoznaje dokonania epoki w dziedzinie kultury; charakteryzuje absolutyzm oświecony na przykładach państw sąsiadujących z Rzeczpospolitą Obojga Narodów; charakteryzuje proces modernizacji Rosji w XVIII w. i rosyjską ideę imperium. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> opisuje rozwój parlamentaryzmu i rewolucję przemysłową w Anglii; analizuje i interpretuje fragmenty tekstów myślicieli oświeceniowych; charakteryzuje sztukę klasycystyczną; charakteryzuje najważniejsze konflikty polityczne w Europie i na świecie w XVIII w.
<p>XXV Rewolucje XVIII w. Uczeń:</p>	
<ol style="list-style-type: none"> wyjaśnia genezę i charakteryzuje następstwa amerykańskiej wojny o niepodległość; charakteryzuje ustrój Stanów Zjednoczonych w świetle założeń konstytucji amerykańskiej; wyjaśnia przyczyny i opisuje skutki rewolucji francuskiej; ocenia znaczenie rewolucji amerykańskiej i francuskiej z perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej; przedstawia wkład Polaków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> ocenia rolę przywódców rewolucji amerykańskiej i francuskiej; charakteryzuje etapy rewolucji francuskiej i wyjaśnia specyfikę okresu jakobińskiego; ocenia sytuację wewnętrzną i międzynarodową Francji w dobie Dyktatoratu.
<p>XXVI Rzeczpospolita w XVIII w. (od czasów saskich do Konstytucji 3 maja). Uczeń:</p>	
<ol style="list-style-type: none"> opisuje i ocenia sytuację wewnętrzną i międzynarodową Rzeczypospolitej w czasach saskich; charakteryzuje politykę Rosji, Prus i Austrii wobec Rzeczypospolitej, wskazując przejawy osłabienia suwerenności państwa polskiego; przedstawia reformy z pierwszych lat panowania Stanisława Augusta; wyjaśnia przyczyny i przedstawia zasięg terytorialny pierwszego rozbioru Rzeczypospolitej; wyjaśnia okoliczności zwołania Sejmu Wielkiego i 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> charakteryzuje i ocenia projekty naprawy Rzeczypospolitej w I poł. XVIII w., w tym: Stanisława Leszczyńskiego, Stanisława Konarskiego; ocenia znaczenie polsko-saskiej unii personalnej i rolę panujących; wyjaśnia znaczenie konfederacji barskiej; charakteryzuje położenie międzynarodowe i sytuację wewnętrzną Rzeczypospolitej po

przedstawia jego reformy, ze szczególnym uwzględnieniem postanowień Konstytucji 3 maja.	pierwszym rozbiore; 5. porównuje polskie rozwiązania konstytucyjne z amerykańskimi i francuskimi.
XXVII Upadek Rzeczypospolitej (wojna z Rosją i powstanie kościuszkowskie). Uczeń:	
1. wyjaśnia wpływ konfederacji targowickiej na wybuch wojny z Rosją; 2. charakteryzuje przebieg powstania kościuszkowskiego, z uwzględnieniem roli jego przywódców; 3. opisuje zasięg terytorialny drugiego i trzeciego rozbioru Rzeczypospolitej; 4. przedstawia przyczyny upadku Rzeczypospolitej w XVIII w.; 5. zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Rzeczypospolitej w XVIII w. z wydarzeniami w Europie i na świecie.	spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1. przedstawia przebieg wojny w obronie Konstytucji 3 maja, z uwzględnieniem roli dowódców; 2. ocenia postać Tadeusza Kościuszki jako pierwszego polskiego nowożytnego bohatera narodowego; 3. porównuje politykę państw zaborczych na zagarniętych ziemiach Rzeczypospolitej; 4. charakteryzuje wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku Rzeczypospolitej w XVIII w.
XXVIII Kultura doby oświecenia w Rzeczypospolitej. Uczeń:	
1. rozpoznaje dokonania przedstawicieli polskiego oświecenia w dziedzinie kultury; 2. rozpoznaje i charakteryzuje najważniejsze zabytki architektury i sztuki doby oświecenia w Polsce; 3. omawia rolę instytucji oświeceniowych (Komisja Edukacji Narodowej, Biblioteka Załuskich, teatr, czasopiśmiennictwo).	spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1. wyjaśnia związki oświecenia polskiego z europejskim; 2. omawia i ocenia dorobek piśmiennictwa oświeceniowego w służbie Rzeczypospolitej (Hugo Kołłątaja, Stanisława Staszica); 3. omawia rolę Stanisława Augusta jako mecenas sztuki.
XXIX Epoka napoleońska. Uczeń:	
1. charakteryzuje walkę Francji o dominację w Europie; 2. przedstawia sukcesy i porażki wewnętrznej polityki Napoleona; 3. przedstawia przykłady zaangażowania się Polaków po stronie Napoleona, z uwzględnieniem Legionów Polskich we Włoszech; 4. charakteryzuje genezę, ustrój i dzieje Księstwa Warszawskiego; 5. ocenia znaczenie epoki napoleońskiej dla losów Francji i Europy.	spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1. wyodrębnia etapy ekspansji Francji i omawia proces tworzenia kolejnych antynapoleońskich koalicji; 2. przedstawia przebieg wojny 1809 r. na ziemiach polskich; 3. ocenia postać księcia Józefa Poniatowskiego; 4. ocenia stosunek Napoleona do sprawy polskiej.
XXX Europa i świat po kongresie wiedeńskim. Uczeń:	
1. przedstawia decyzje kongresu wiedeńskiego w odniesieniu do Europy i świata, z uwzględnieniem podziału ziem polskich; 2. opisuje funkcjonowanie systemu wiedeńskiego i charakteryzuje próby jego podważenia; 3. przedstawia przebieg rewolucji przemysłowej w Europie i Stanach Zjednoczonych oraz wskazuje jej najważniejsze konsekwencje społeczno-gospodarcze; 4. omawia najważniejsze prądy kulturowe oraz nurty ideowe I poł. XIX wieku, uwzględniając ich przedstawicieli; 5. wyjaśnia genezę i skutki Wiosny Ludów; 6. charakteryzuje wojnę krymską i jej następstwa.	spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1. ocenia rolę Świętego Przymierza; 2. charakteryzuje ruchy społeczne i niepodległościowe w I poł. XIX w.; 3. charakteryzuje proces powstawania niepodległych państw w Ameryce Łacińskiej; 4. wyjaśnia założenia doktryny Monroe; 5. charakteryzuje przebieg Wiosny Ludów w Europie.
XXXI Ziemie polskie i ich mieszkańcy w latach 1815–1848. Uczeń:	
1. charakteryzuje sytuację polityczną, społeczno-gospodarczą i kulturową Królestwa Polskiego, ziem zabranych, zaboru pruskiego i austriackiego; 2. wyjaśnia genezę powstania listopadowego i opisuje	spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1. charakteryzuje ruch spiskowy na ziemiach polskich; 2. prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące

<p>jego następstwa;</p> <p>3. opisuje działania władz powstańczych, charakter toczonych walk oraz międzynarodową reakcję na powstanie;</p> <p>4. wyjaśnia okoliczności wybuchu powstania krakowskiego i opisuje jego skutki, z uwzględnieniem tzw. rabacji galicyjskiej;</p> <p>5. opisuje następstwa Wiosny Ludów na ziemiach polskich i przedstawia udział Polaków w Wiosnie Ludów w Europie;</p> <p>6. rozpoznaje i charakteryzuje dorobek kultury polskiej I poł. XIX w.</p>	<p>powstania listopadowego i roli jego przywódców;</p> <p>3. wyjaśnia przyczyny i charakter przemian społecznych i gospodarczych na ziemiach polskich w I poł. XIX w.;</p> <p>4. porównuje programy głównych obozów Wielkiej Emigracji, rozpoznając ich przedstawicieli;</p> <p>5. charakteryzuje różnice między klasycyzmem i romantyzmem.</p>
<p>XXXII Powstanie styczniowe i jego następstwa. Uczeń:</p>	
<p>1. wyjaśnia genezę powstania styczniowego i opisuje jego następstwa;</p> <p>2. opisuje działania władz powstańczych, charakter toczonych walk oraz międzynarodową reakcję na powstanie;</p> <p>3. charakteryzuje organizację polskiego państwa podziemnego w okresie powstania styczniowego, z uwzględnieniem roli jego przywódców, w tym Romualda Traugutta;</p> <p>4. przedstawia problem uwłaszczenia chłopów w zaborze rosyjskim oraz porównuje z procesem uwłaszczeniowym w pozostałych zaborach.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1. ocenia znaczenie powstania styczniowego dla kształtowania się nowoczesnego narodu polskiego;</p> <p>2. opisuje przykłady działalności Polaków w czasie zesłania na Syberii.</p>
<p>XXXIII Europa i świat w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń:</p>	
<p>1. porównuje procesy zjednoczeniowe Włoch i Niemiec w XIX w.;</p> <p>2. wyjaśnia przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych;</p> <p>3. omawia przyczyny, zasięg i następstwa ekspansji kolonialnej państw europejskich, Stanów Zjednoczonych i Japonii.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1. charakteryzuje podział polityczny świata u schyłku XIX w.;</p> <p>2. przedstawia reformy wewnętrzne w państwach zaborczych w II połowie XIX i na początku XX wieku;</p> <p>3. charakteryzuje proces modernizacji Japonii.</p>
<p>XXXIV Przemiany gospodarcze i społeczne. Nowe prądy ideowe. Uczeń:</p>	
<p>1. przedstawia przemiany gospodarcze w Europie i świecie, wymienia najważniejsze odkrycia naukowe i dokonania techniczne; charakteryzuje procesy migracyjne;</p> <p>2. charakteryzuje nowe prądy ideowe i kulturowe, ruch emancypacyjny kobiet, przemiany obyczajowe i początki kultury masowej;</p> <p>3. wyjaśnia procesy demokratyzacji ustrojów państw Europy Zachodniej;</p> <p>4. charakteryzuje różne formy zorganizowanej działalności robotników.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1. rozpoznaje wybitnych teoretyków i działaczy nowych ideologii; opisuje ich dokonania;</p> <p>2. wyjaśnia związki ideologii z ruchami narodowowyzwoleńczymi i zjednoczeniowymi, z działalnością partii politycznych oraz związków zawodowych;</p> <p>3. charakteryzuje odrodzenie się idei sportu olimpijskiego.</p>
<p>XXXV Ziemie polskie pod zaborami w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń:</p>	
<p>1. wyjaśnia cele i porównuje metody polityki zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej (w tym ziem zabranych) – rusyfikacja, germanizacja, autonomia galicyjska;</p> <p>2. porównuje zmiany zachodzące w sytuacji społeczno-gospodarczej w trzech zaborach;</p> <p>3. charakteryzuje postawy społeczeństwa polskiego w stosunku do zaborców;</p> <p>4. charakteryzuje proces formowania się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków i innych grup narodowych zamieszkujących tereny dawnej</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1. charakteryzuje rozwój przemysłowy ziem polskich, z uwzględnieniem urbanizacji;</p> <p>2. charakteryzuje nowe klasy i warstwy społeczne;</p> <p>3. porównuje programy nowoczesnych ruchów politycznych; charakteryzuje dokonania najważniejszych przedstawicieli tych ruchów;</p> <p>4. porównuje przyczyny i przebieg rewolucji w latach 1905–1907 w Rosji i w Królestwie Polskim;</p> <p>5. przedstawia rezultaty wystąpień rewolucyjnych i</p>

<p>Rzeczypospolitej; dostrzega znaczenie języka, wiary, edukacji dla podtrzymania świadomości narodowej;</p> <p>5. rozpoznaje przejawy odradzania się polskości na Górnym Śląsku, Warmii i Mazurach;</p> <p>6. przedstawia genezę nowoczesnych ruchów politycznych (socjalizm, ruch ludowy, ruch narodowy), z uwzględnieniem ich przedstawicieli, w tym: Wincentego Witosa, Ignacego Daszyńskiego, Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego i Wojciecha Korfańskiego;</p> <p>7. wyjaśnia genezę, charakter i skutki rewolucji w latach 1905–1907 w Królestwie Polskim.</p>	<p>ocenia ich znaczenie.</p>
<p>XXXVI Kultura i nauka polska w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń:</p>	
<p>1. wyjaśnia specyfikę polskiego pozytywizmu oraz twórczości młodopolskiej;</p> <p>2. rozpoznaje dorobek kultury polskiej doby pozytywizmu i Młodej Polski;</p> <p>3. wskazuje przykłady najwybitniejszych dzieł tworzonych „ku pokrzepieniu serc”;</p> <p>4. rozpoznaje najważniejszych ludzi nauki oraz omawia ich dokonania.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. charakteryzuje podstawy ideowe i program polskiego pozytywizmu; 2. charakteryzuje różne nurty w sztuce na przełomie XIX i XX w.; 3. ocenia rolę kultury polskiej w dziele zachowania tożsamości narodowej przez Polaków w dobie rusyfikacji i germanizacji
<p>XXXVII I wojna światowa. Uczeń:</p>	
<p>1. wyjaśnia pośrednie i bezpośrednie przyczyny wybuchu wojny, z uwzględnieniem procesu powstawania dwóch przeciwstawnych systemów sojuszy;</p> <p>2. opisuje charakter działań wojennych na różnych frontach;</p> <p>3. wyjaśnia okoliczności przystąpienia USA do wojny i ich rolę w konflikcie;</p> <p>4. przedstawia przyczyny i skutki rewolucji lutowej i październikowej w Rosji;</p> <p>5. wyjaśnia przyczyny klęski państw centralnych i Rosji.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. omawia najważniejsze konflikty polityczne i militarne poprzedzające I wojnę światową, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji na Bałkanach; 2. omawia strategiczne koncepcje prowadzenia wojny i ich realizację; 3. przedstawia przebieg działań wojennych na najważniejszych frontach, dostrzegając zależności między nimi; 4. charakteryzuje sytuację ludności cywilnej, z uwzględnieniem przykładów eksterminacji.
<p>XXXVIII Sprawa polska w przededniu i podczas I wojny światowej. Uczeń:</p>	
<p>1. omawia stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej w przededniu i po wybuchu wojny;</p> <p>2. przedstawia koncepcje polskich ugrupowań politycznych wobec nadciągającego konfliktu światowego;</p> <p>3. analizuje umiędzynarodowienie sprawy polskiej (m.in. akt 5 listopada, rola USA i rewolucji rosyjskich, deklaracja z 3 czerwca 1918 r.);</p> <p>4. charakteryzuje przykłady zaangażowania militarne Polaków podczas wojny, ze szczególnym uwzględnieniem losów Legionów.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. opisuje polskie przedsięwzięcia polityczne po stronie państw centralnych i Ententy; 2. przedstawia szlak bitewny żołnierzy polskich formacji wojskowych w tym: Łowczówek, Rokitna, Kostiuchnowka, Kaniów, Krzywopłoty, z uwzględnieniem roli dowódców; 3. charakteryzuje przykłady politycznych działań państwowotwórczych i wymienia ich liderów; 4. ocenia skalę zniszczeń wojennych na ziemiach polskich; 5. opisuje tragizm losów Polaków wcielonych do armii zaborczych.
<p>XXXIX Europa i świat po I wojnie światowej. Uczeń:</p>	
<p>1. analizuje cywilizacyjne i kulturowe następstwa wojny; ocenia straty wojenne, wylicza społeczne i gospodarcze następstwa wojny;</p> <p>2. przedstawia postanowienia traktatu wersalskiego; charakteryzuje słabe strony ładu wersalskiego;</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. przedstawia postanowienia traktatów pokojowych podpisanych z sojusznikami Niemiec; 2. ocenia funkcjonowanie Ligi Narodów i skutki

<ol style="list-style-type: none"> 3. charakteryzuje cele Ligi Narodów; 4. wyjaśnia znaczenie układów z Rapallo i Locarno dla ładu międzynarodowego; 5. charakteryzuje wielki kryzys gospodarczy; 6. rozpoznaje dorobek okresu międzywojennego w dziedzinie kultury i nauki. 	<p>amerykańskiego izolacjonizmu;</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. wyjaśnia przyczyny wielkiego kryzysu gospodarczego i ocenia skuteczność metod jego zwalczania na świecie; 4. ocenia sytuację Niemiec w latach dwudziestych; 5. charakteryzuje przemiany cywilizacyjne na świecie w okresie międzywojennym.
<p>XL Narodziny i rozwój totalitaryzmów w okresie międzywojennym. Uczeń:</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. wyjaśnia genezę powstania państwa sowieckiego i charakteryzuje jego politykę wewnętrzną i zagraniczną w okresie międzywojennym; 2. wyjaśnia genezę faszystowskich Włochy; 3. charakteryzuje drogę Hitlera do władzy w Niemczech; 4. charakteryzuje politykę wewnętrzną i zagraniczną III Rzeszy w latach trzydziestych; 5. porównuje funkcjonowanie aparatu terroru w ZSRS i III Rzeszy. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. porównuje systemy totalitarne charakteryzując ich imperialne cele; 2. wyjaśnia rolę ideologii w systemach totalitarnych i zjawisko kultu jednostki; 3. wyjaśnia przyczyny i opisuje przejawy kryzysu demokracji w okresie międzywojennym; 4. charakteryzuje państwa autorytarne w Europie i na świecie; 5. ukazuje skalę wewnętrznych represji w ZSRS w latach 30. (w tym tzw. operację polską NKWD 1937–1938).
<p>XLI Walka o odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej. Uczeń:</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. analizuje proces formowania się centralnego ośrodka władzy państwowej (od październikowej deklaracji Rady Regencyjnej do małej konstytucji z 1919 r.); 2. przedstawia postanowienia konferencji pokojowej w Paryżu dotyczące Polski; 3. charakteryzuje proces kształtowania się polskiej granicy z Niemcami, z uwzględnieniem powstania wielkopolskiego, powstań śląskich i plebiscytów; 4. charakteryzuje proces kształtowania się polskiej granicy wschodniej, ze szczególnym uwzględnieniem wojny polsko-bolszewickiej; 5. porównuje kształt terytorialny I i II Rzeczypospolitej. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. wyjaśnia wewnętrzne i międzynarodowe uwarunkowania odzyskania niepodległości przez Polskę; 2. opisuje genezę i przebieg wojny polsko-bolszewickiej oraz jej powiązanie z kwestią ukraińską i litewską; 3. ocenia z perspektywy polskiej i europejskiej polityczne i cywilizacyjne znaczenie bitwy warszawskiej; 4. charakteryzuje proces formowania się granic z Czechosłowacją i Litwą.
<p>XLII Dzieje polityczne II Rzeczypospolitej. Uczeń:</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. charakteryzuje ustrój polityczny II Rzeczypospolitej na podstawie konstytucji marcowej z 1921 r., 2. wyjaśnia przyczyny przewrotu majowego, charakteryzuje jego przebieg oraz ocenia skutki ustrojowe (nowela sierpniowa, konstytucja kwietniowa z 1935 r.); 3. ocenia wpływ Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego oraz innych polityków na kształt II Rzeczypospolitej; porównuje ich wizje Polski; 4. charakteryzuje życie polityczne w Polsce w czasie rządów sanacyjnych; 5. ocenia rolę wybitnych postaci w odbudowie niepodległej Polski i kształtowaniu jej ustroju; 6. zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski, Europy i świata w okresie międzywojennym. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. porównuje ustrój i rzeczywistość polityczną w II Rzeczypospolitej przed i po przewrocie majowym; 2. charakteryzuje dynamikę zmian na polskiej scenie politycznej w okresie międzywojennym; 3. ocenia skuteczność polskiej polityki zagranicznej w okresie międzywojennym; 4. analizuje politykę wewnętrzną władz i postawy społeczeństwa II Rzeczypospolitej wobec zagrożenia wojennego.
<p>XLIII Społeczeństwo i gospodarka II Rzeczypospolitej. Uczeń:</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. charakteryzuje skalę i skutki wojennych zniszczeń, uwzględniając zaborowe „dziedzictwo”; 2. charakteryzuje strukturę społeczeństwa II Rzeczypospolitej, uwzględniając jego 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. charakteryzuje przemiany społeczne i gospodarcze w II Rzeczypospolitej, z uwzględnieniem problemu

<p>wielonarodowy, wielokulturowy i wieloreligijny charakter;</p> <p>3. przedstawia i ocenia dokonania pierwszych lat odbudowy (m.in. reformy Władysława Grabskiego i unifikacja państwa);</p> <p>4. omawia skutki światowego kryzysu gospodarczego na ziemiach polskich;</p> <p>5. charakteryzuje i ocenia osiągnięcia gospodarcze II Rzeczypospolitej z lat 30. (m.in. reformy Eugeniusza Kwiatkowskiego).</p>	<p>reformy rolnej;</p> <p>2. analizuje stosunki narodowościowe i religijne na obszarze II Rzeczypospolitej;</p> <p>3. ocenia politykę gospodarczą i społeczną władz II Rzeczypospolitej.</p> <p>4. dostrzega obecność Polonii poza granicami kraju, z uwzględnieniem roli Związku Polaków w Niemczech.</p>
<p>XLIV Kultura i nauka w okresie II Rzeczypospolitej. Uczeń:</p>	
<p>1. rozpoznaje osiągnięcia w dziedzinie kultury i nauki z okresu II Rzeczypospolitej oraz ich twórców;</p> <p>2. charakteryzuje zróżnicowanie kulturowe II Rzeczypospolitej.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1. opisuje proces upowszechniania oświaty w II Rzeczypospolitej;</p> <p>2. ocenia dorobek II Rzeczypospolitej w dziedzinie kultury, nauki i sportu na tle europejskim;</p> <p>3. charakteryzuje przejawy kultury masowej w Polsce międzywojennej</p>
<p>XLV Świat na drodze do II wojny światowej. Uczeń:</p>	
<p>1. przedstawia ideologiczne, polityczne i gospodarcze przyczyny wybuchu II wojny światowej;</p> <p>2. wyjaśnia wpływ polityki hitlerowskich Niemiec na rozbijanie systemu wersalskiego;</p> <p>3. charakteryzuje politykę appeasementu;</p> <p>4. wyjaśnia genezę paktu Ribbentrop-Mołotow i przedstawia jego postanowienia.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1. charakteryzuje proces marginalizowania Ligi Narodów przez państwa niedemokratyczne;</p> <p>2. charakteryzuje i ocenia ekspansję Włoch oraz wojnę domową w Hiszpanii i jej uwarunkowania.</p>
<p>XLVI Wojna obronna Polski w 1939 roku. Agresja Niemiec (1 września) i Związku Sowieckiego (17 września). Uczeń:</p>	
<p>1. charakteryzuje położenie międzynarodowe Polski w przededniu wybuchu II wojny światowej;</p> <p>2. wyjaśnia cele wojenne hitlerowskich Niemiec i ZSRS;</p> <p>3. charakteryzuje etapy wojny obronnej, podaje przykłady bohaterstwa obrońców, w tym: Westerplatte, Poczty Polskiej, Mokrej, Wizny, bitwy nad Bzurą, Warszawy, Kocka i zbrodni wojennych dokonanych przez agresorów, w tym w: Wieluniu, Bydgoszczy, Katowicach, Grodnie;</p> <p>4. przedstawia podział ziem polskich między okupantów; wskazuje przykłady współpracy między nimi;</p> <p>5. wyjaśnia znaczenie powołania polskich władz państwowych i sił zbrojnych na uchodźstwie;</p> <p>6. wyjaśnia przyczyny przegranej przez Polskę wojny obronnej</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1. porównuje potencjał walczących stron;</p> <p>2. przedstawia polską strategię obrony i rozmieszczenie wojsk;</p> <p>3. ocenia zachowanie dowódców (m.in. Edwarda Rydza-Śmigłego, Henryka Sucharskiego, Juliana Filipowicza, Władysława Raginisa, Stanisława Dąbka, Tadeusza Kutrzebę, Franciszka Kleeberga), żołnierzy, polityków, w tym Ignacego Mościckiego, Stefana Starzyńskiego i ludności cywilnej podczas wojny obronnej w 1939 r.;</p> <p>4. charakteryzuje materialne i demograficzne skutki przegranej wojny obronnej;</p> <p>5. przedstawia i ocenia zachowania aliantów wobec agresji hitlerowskich Niemiec.</p>
<p>XLVII II wojna światowa i jej etapy. Uczeń:</p>	
<p>1. omawia współpracę hitlerowskich Niemiec i ZSRS w latach 1939–1941;</p> <p>2. charakteryzuje etapy agresji i aneksji obu totalitarnych mocarstw;</p> <p>3. sytuuje w czasie i przestrzeni przełomowe wydarzenia II wojny światowej (polityczne i militarne);</p> <p>4. charakteryzuje politykę hitlerowskich Niemiec na terenach okupowanej Europy;</p> <p>5. wyjaśnia przyczyny klęski państw Osi;</p> <p>6. opisuje uwarunkowania militarne i polityczne</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1. charakteryzuje przebieg działań wojennych na Dalekim Wschodzie i na innych frontach II wojny światowej;</p> <p>2. omawia narodziny i działalność Wielkiej Koalicji;</p> <p>3. charakteryzuje sytuację ludności cywilnej oraz jeńców wojennych, z uwzględnieniem przykładów eksterminacji;</p> <p>4. charakteryzuje polityczne, gospodarczo-społeczne oraz kulturowe skutki II wojny światowej.</p>

konferencji Wielkiej Trójki (Teheran, Jałta, Poczdam) i przedstawia ich ustalenia.	
XLVIII Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką. Uczeń:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. przedstawia prawno-ustrojowe regulacje okupacyjnych władz, dotyczące terytorium państwa polskiego i zamieszkującej tam ludności; 2. przedstawia realia życia codziennego w okupowanej Polsce; 3. wymienia i charakteryzuje przykłady największych zbrodni niemieckich i sowieckich (m.in. Auschwitz, Palmiry, Piaśnica, Ponary, Katyń, Miednoje, Charków); 4. porównuje system sowieckich i niemieckich obozów pracy, obozów koncentracyjnych oraz obozów zagłady; omawia kwestie deportacji i wysiedleń ludności oraz jej planowanego wyniszczenia; 5. wyjaśnia przyczyny i rozmiary konfliktu polsko-ukraińskiego, w tym ludobójstwa ludności polskiej na Wołyniu i w Małopolsce Wschodniej; 6. charakteryzuje postawy polskiego społeczeństwa wobec polityki okupantów oraz wymienia przykłady heroizmu Polaków, w tym: Witolda Pileckiego, Maksymiliana Marii Kolbego; 7. wyjaśnia i omawia sposoby upamiętnienia zbrodni obu okupantów oraz heroizm Polaków na przykładzie: 8. Muzeum Powstania Warszawskiego, 9. Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu, 10. Polskiego Cmentarza Wojennego w Katyniu. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. wyjaśnia rolę okupantów w zaognianiu trudnych relacji polsko-litewskich i polsko-ukraińskich; 2. porównuje i ocenia założenia i metody polityki III Rzeszy i Związku Sowieckiego w okupowanej Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem eksterminacji inteligencji i duchowieństwa
XLIX Niemiecka polityka eksterminacji. Uczeń:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. przedstawia ideologiczne podstawy eksterminacji Żydów oraz innych grup etnicznych i społecznych, prowadzonej przez Niemcy hitlerowskie; 2. charakteryzuje etapy eksterminacji Żydów (dyskryminacja, stygmatyzacja, izolacja, zagłada); 3. rozpoznaje główne miejsca eksterminacji Żydów polskich i europejskich oraz innych grup etnicznych i społecznych na terenie Polski i Europy Środkowo-Wschodniej (w tym: Auschwitz-Birkenau, Treblinka, Sobibór, Babi Jar). 4. opisuje postawy ludności żydowskiej wobec Holokaustu, z uwzględnieniem powstania w getcie warszawskim; 5. charakteryzuje postawy społeczeństwa polskiego i społeczności międzynarodowej wobec Holokaustu, z uwzględnieniem „sprawiedliwych”, na przykładzie Ireny Sendlerowej, Antoniny i Jana Żabińskich oraz rodziny Ulmów. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. rozróżnia terminologię stosowaną w nauce na określenie niemieckiej polityki eksterminacyjnej w okresie II wojny światowej (m.in. Holokaust, Szoa, Porajmos); 2. wyjaśnia religijne, kulturowe i polityczne korzenie rasizmu i antysemityzmu; 3. przedstawia rasistowską i antysemicką politykę Niemiec hitlerowskich przed II wojną światową; 4. przedstawia i omawia działania rządu Rzeczypospolitej Polskiej wobec tragedii Zagłady, z uwzględnieniem misji Jana Karskiego i roli „Żegoty”.
L Działalność władz Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie i w okupowanym kraju. Uczeń:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. omawia działalność rządu Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie; 2. ocenia znaczenie układu Sikorski-Majski dla obywateli polskich, znajdujących się pod okupacją sowiecką; 3. przedstawia przykłady bohaterstwa żołnierzy polskich na frontach II wojny światowej, w tym: bitwę o Narvik, bitwę o Anglę, bitwę pod 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ocenia rolę wielkich postaci polskiej polityki z okresu II wojny światowej, w tym: Władysława Sikorskiego, Stefana Grota-Roweckiego, Władysława Andersa, Stanisława Mikołajczyka, Kazimierza Sosnkowskiego, Leopolda Okulickiego; 2. opisuje położenie rządu Rzeczypospolitej Polskiej

<p>Tobrukiem, bitwę o Monte Cassino, bitwę pod Falaise, bitwę o Arnhem, bitwę o Kołobrzeg, bitwę o Brede;</p> <p>4. analizuje politykę mocarstw wobec sprawy polskiej w czasie II wojny światowej;</p> <p>5. charakteryzuje organizację i cele Polskiego Państwa Podziemnego;</p> <p>6. charakteryzuje polityczną i militarną działalność Armii Krajowej oraz Narodowych Sił Zbrojnych i Batalionów Chłopskich; wskazuje różne formy oporu wobec okupantów;</p> <p>7. wyjaśnia uwarunkowania akcji „Burza”;</p> <p>8. charakteryzuje powstanie warszawskie (uwarunkowania polityczne, przebieg walk, następstwa powstania, postawę aliantów i Związku Sowieckiego);</p> <p>9. zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w okresie II wojny światowej z wydarzeniami w Europie i na świecie.</p>	<p>na arenie międzynarodowej;</p> <p>3. charakteryzuje losy armii gen. Władysława Andersa;</p> <p>4. sytuuje w czasie i przestrzeni działania polskich formacji wojskowych na różnych frontach II wojny światowej;</p> <p>5. opisuje walki na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej, w tym: o Lwów, o Wilno;</p> <p>6. ocenia rolę wielkich postaci polskiej polityki z okresu II wojny światowej;</p> <p>7. przywołuje różne oceny historyków na temat powstania warszawskiego.</p> <p>8. dostrzega tragizm losów twórców zaangażowanych w niepodległościową konspirację, w tym: Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, Tadeusza Gajcego i Zygmunta Rumla.</p>
<p>LI Świat po II wojnie światowej. Początek zimnej wojny. Uczeń:</p>	
<p>1. charakteryzuje polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe skutki II wojny światowej;</p> <p>2. charakteryzuje zmiany na mapie politycznej Europy i świata;</p> <p>3. wyjaśnia cele i strukturę Organizacji Narodów Zjednoczonych i charakteryzuje rolę tej organizacji w powojennym świecie;</p> <p>4. opisuje przyczyny rozpadu koalicji antyhitlerowskiej i wyjaśnia genezę zimnej wojny (z uwzględnieniem wojny w Korei);</p> <p>5. charakteryzuje powojenny problem niemiecki;</p> <p>6. omawia proces sowietyzacji państw Europy Środkowo-Wschodniej;</p> <p>7. wyjaśnia genezę NATO i Układu Warszawskiego i charakteryzuje oba bloki polityczno-wojskowe;</p> <p>8. charakteryzuje zmiany w ZSRS po śmierci Stalina; opisuje wydarzenia w NRD w 1953 roku i na Węgrzech w 1956 roku i Czechosłowacji w 1968 roku.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1. charakteryzuje skutki II wojny światowej, w tym problem osądzenia ludobójstwa (sąd w Norymberdze), użycia broni atomowej, współistnienia państw demokratycznych z państwami totalitarnymi;</p> <p>2. ocenia działalność Organizacji Narodów Zjednoczonych w powojennym świecie;</p> <p>3. wyjaśnia okoliczności utworzenia państwa Izrael i genezę konfliktu arabsko-izraelskiego;</p> <p>4. omawia przemiany w Chinach po II wojnie światowej; charakteryzuje system maoistowski;</p> <p>5. przedstawia przemiany kulturowe i cywilizacyjne na świecie w latach zimnej wojny.</p>
<p>LII Dekolonizacja, integracja i nowe konflikty. Uczeń:</p>	
<p>1. wyjaśnia genezę procesów dekolonizacyjnych w Azji i Afryce,</p> <p>2. wyjaśnia przyczyny i przedstawia skutki konfliktów zimnowojennych, w tym wojny w Wietnamie, kryzysu kubańskiego oraz wojny w Afganistanie;</p> <p>3. wyjaśnia charakter konfliktów na Bliskim Wschodzie, ze szczególnym uwzględnieniem konfliktu arabsko-izraelskiego;</p> <p>4. charakteryzuje genezę i etapy integracji europejskiej.</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1. opisuje przebieg i specyfikę konfliktów w Wietnamie oraz wojen arabsko-izraelskich i ocenia ich skutki;</p> <p>2. charakteryzuje tzw. rok Afryki;</p> <p>3. omawia przemiany w Chinach po śmierci Mao Zedonga;</p> <p>4. wyjaśnia przyczyny i uwarunkowania rozwoju terroryzmu w Europie i na świecie.</p>
<p>LIII Przemiany cywilizacyjne na świecie. Uczeń:</p>	
<p>1. charakteryzuje i wyjaśnia znaczenie najważniejszych przemian naukowo-technicznych na świecie po II wojnie światowej;</p> <p>2. analizuje najważniejsze przemiany kulturowe i społeczne po II wojnie światowej;</p> <p>3. charakteryzuje zjawisko „rewolucji obyczajowej” i ruchów młodzieżowych, ze szczególnym uwzględnieniem wydarzeń 1968 roku;</p>	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <p>1. dostrzega problem biedy we współczesnym świecie, ze szczególnym uwzględnieniem państw Południa;</p> <p>2. charakteryzuje najważniejsze współczesne zagrożenia cywilizacyjne;</p> <p>3. wyjaśnia rolę religii we współczesnym świecie, w tym znaczenie Soboru Watykańskiego II dla</p>

4. opisuje rozwój nowych środków komunikacji społecznej i ocenia ich znaczenie.	działalności Kościoła katolickiego w świecie i idei ekumenizmu; 4. charakteryzuje rolę kultury masowej i sportu we współczesnym świecie.
LIV Świat na przełomie tysiącleci. Uczeń:	
1. charakteryzuje proces rozpadu ZSRS i określa jego następstwa; 2. charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1989–1991; 3. opisuje konflikty na terenie byłej Jugosławii oraz wojny czeczeńskie; 4. charakteryzuje kontynuację procesu integracji w Europie i przedstawia główne etapy rozwoju Unii Europejskiej.	spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1. porównuje proces obalania komunizmu w krajach Europy Środkowo-Wschodniej i transformacji ustrojowej tych państw; 2. wyjaśnia przyczyny rosnącego znaczenia Chin w świecie współczesnym; 3. charakteryzuje nowe zagrożenia dla ładu międzynarodowego
LV Proces przejmowania władzy przez komunistów w Polsce (1944–1948). Uczeń:	
1. opisuje straty demograficzne, gospodarcze i kulturowe po II wojnie światowej; 2. porównuje obszar państwa polskiego przed i po II wojnie światowej; 3. charakteryzuje okoliczności i etapy przejmowania władzy w Polsce przez komunistów; 4. omawia działalność opozycji legalnej oraz podziemia antykomunistycznego, w tym: Narodowych Sił Zbrojnych (NSZ), Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość (WiN), Narodowego Zjednoczenia Wojskowego (NZW); 5. charakteryzuje losy żołnierzy wyklętych/niezłomnych, 6. opisuje represje sowieckiego i polskiego aparatu bezpieczeństwa (w tym obława augustowska); 7. charakteryzuje okres odbudowy oraz ocenia projekt reformy rolnej i nacjonalizacji przemysłu i handlu.	spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1. ocenia następstwa społeczno-gospodarcze zmiany granic państwa polskiego; 2. omawia sytuację polskiej emigracji politycznej i działalność rządu Rzeczypospolitej na uchodźstwie.
LVI Stalinizm w Polsce i jego erozja. Uczeń:	
1. przedstawia proces sowietyzacji kraju na płaszczyźnie ustrojowej, gospodarczo-społecznej i kulturowej; 2. omawia i ocenia skutki terroru stalinowskiego w Polsce; 3. wyjaśnia przyczyny i następstwa poznańskiego czerwca oraz znaczenie wydarzeń październikowych 1956 roku; 4. opisuje formy i skutki prześladowania Kościoła katolickiego.	spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1. wyjaśnia założenia propagandy komunistycznej i charakteryzuje cechy sztuki socrealizmu; 2. wyjaśnia rolę radia „Wolna Europa” wobec propagandy komunistycznej; 3. ocenia efekty społeczne i gospodarcze planu sześcioletniego; 4. charakteryzuje przejawy odwilży popaździernikowej.
LVII Polska w latach 1957–1981. Uczeń:	
1. charakteryzuje system władzy w latach 60. i 70. w PRL i stopień uzależnienia od ZSRS; opisuje proces industrializacji i funkcjonowanie gospodarki planowej; 2. wyjaśnia genezę i następstwa kryzysów społecznych w latach 1968, 1970 i 1976; 3. wyjaśnia społeczno-polityczną rolę Kościoła katolickiego; 4. charakteryzuje i ocenia działalność opozycji politycznej w latach 1976–1980; 5. ocenia rolę papieża Jana Pawła II i jego wpływ na przemiany w Polsce i krajach sąsiednich; 6. wyjaśnia przyczyny i następstwa strajków w 1980	spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1. opisuje postawy społeczne od negacji i oporu po przystosowanie i współpracę; 2. wyjaśnia znaczenie obchodów milenijnych w roku 1966, z uwzględnieniem roli prymasa Stefana Wyszyńskiego; 3. rozpoznaje najważniejsze postacie „Solidarności” (z perspektywy ogólnopolskiej i lokalnej); 4. charakteryzuje osiągnięcia polskich twórców kultury, ludzi nauki i sportowców w latach 60. i 70.

roku; 7. charakteryzuje ruch społeczny „Solidarność” i ocenia jego wpływ na przemiany społeczno-polityczne w Polsce i w Europie.	
LVIII Dekada 1981–1989. Uczeń:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. wyjaśnia przyczyny wprowadzenia stanu wojennego, opisuje jego specyfikę oraz społeczne, gospodarcze i polityczne skutki; 2. charakteryzuje postawy Polaków wobec stanu wojennego, przedstawia formy oporu społecznego oraz ocenia rolę ks. Jerzego Popiełuszki i okoliczności jego śmierci; 3. wyjaśnia przyczyny zawarcia porozumienia okrągłego stołu opisuje i ocenia jego skutki; 4. rozpoznaje największe powojenne polskie osiągnięcia w dziedzinie kultury i nauki, z uwzględnieniem twórczości emigracyjnej. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ocenia międzynarodową reakcję na wprowadzenie stanu wojennego w Polsce; 2. opisuje i ocenia politykę władz PRL względem Kościoła w latach 80.; 3. opisuje wpływ Kościoła katolickiego na ruch społeczny Polaków; 4. charakteryzuje realia życia codziennego w PRL lat 80.
LIX. Narodziny III Rzeczypospolitej i jej miejsce w świecie na przełomie XX i XXI wieku. Uczeń:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. przedstawia proces rozpadu Układu Warszawskiego i odzyskiwania suwerenności przez Polskę; 2. opisuje kluczowe przemiany ustrojowe w latach 1989–1997, wyjaśnia ich międzynarodowe uwarunkowania; 3. wyjaśnia kontrowersje wokół problemu dekomunizacji i lustracji; 4. ocenia proces transformacji ustrojowej i gospodarczej; 5. charakteryzuje i ocenia polską politykę zagraniczną (w tym przystąpienie Polski do NATO i do Unii Europejskiej). 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne, gospodarcze i kulturowe lat 90.; 2. charakteryzuje polityczne spory o kształt wolnej Polski; 3. ocenia społeczne koszty transformacji; 4. charakteryzuje stosunki Polski z państwami sąsiednimi.